בה א מיי׳ פ״א מהל׳

תורה אור השלם

שְׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמְצֵא בְּבְתֵיכֶם כִּי כָּל אֹבֵל מַחְמֶצֶת וְנְבְרְתָה

הְאָרֶץ: שמות יב יט 2. כְּל מַחְמֶצֶת לֹא תאבלוּ בְּכֹל מוֹשְבֹתִיכֶם

בָּרָאשׁן בְּאַרְבָּעָה

יים לְחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב עָשְׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב תֹאכִלוּ מַצֹּת עַד יוֹם

הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹנֶדשׁ הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹנֶדשׁ

וִלְפָנֵי גְבָעוֹת חוֹלְלְתָּ:

יי. הַראשון אָדָם תִּוָּלֵד

וּלְקַחְתֶּם לֶכֶם הָרִאשוֹן פְּרִי הָרָאשוֹן פְּרִי

עץ הדר כפת תמרים נְעַנַף עֵץ עָבֹת וַעֲנַף עֵץ עָבֹת בוֹ וּשְּׁמֵּחְתָּם לִנ

אלהיכם שבעת ימים:

תאבלו אַרְ בַּיוֹם הַרְאשוֹן

השורות שאר מרחורת

פּי כָּל אבל חָמֵץ וְנְבְרְתָה

הנפש ההוא מישראל

.7. אר בחמשה עשר יום

יַּיִּקְ בַּיְבֵּבֶּ לְּיִרְיִּ בְּאָסְפְּכֶם לַחֹרֶשׁ הַשְּבִיעִי בְּאָסְפְּכֶם אֶת תְבוּאַת הָאָרֶץ תְּחֹגוּ

את חג יי שבעת ימים

בָּיוֹם הַלְּאשׁוֹן שַׁבְּּתוֹן וּבִיוֹם הַשְּׁמִינִי שַׁבְּתוֹן: וּבִיוֹם הַשְּׁמִינִי שַׁבְּתוֹן:

8. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא

ויקרא כג ז 9. וַיצֵא הָרְאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כָּלוֹ בּאדּריי

10. כסא כבוד מרום

בּיַר בְּיֵבּא בְּבּי. בְּיִּי... מֵרְאשׁוֹן מְקוֹם מִקְדְּשׁׁנוּ: ירמיהו יז יב

11. ראשון לציון הנה

הְּנֶּם וְלִירוּשְׁלֵם מְבַשֵּׁר אָתַן: ישעיהו מא כז

יַּשְׁבִּי יִשְׁבִּי יִשְׁבִּי אָתָּן: ישעיהו מא כז 12. לֹא תִשְׁחֵט עַל חְמֵץ זָבַח זְבָחִי לְלֹץ לָבֹקר זֶבַח חָג הַפְּסָח:

13. וּבִּיוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא לֹדָשׁ וּבִיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא לָדָשׁ

יַּהְיֶּה לְּכֶם כְּל מְלְאַרְה לא יֵעְשֶׂה בְהֶם אַרְ אַשֶּׁר יֵאָבֵל לְכָל נָפָשׁ אֲשֶׁר יֵאָבֵל לְכָל נָפָשׁ

שמות לד כה

מלאכת עבדה

וִיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֵשָׁוּ:

.תעשו:

ויקרא כג לט

יִהְיֶה לְכֶם כְּּל יִהְיֶה לֶכֶם כְּּל ו עַבֹּרָה לֹא

ַנְיּבֶּבֶּשׁ נַוּיִּוּאַ בִּיּיְשְׁנְ מִיּוֹם הָרָאשׁן עַד הַשְּׁבָעִי: שמות יב

שמות יב יט

שמות יב כ

שמות יב יח

איוב טו ז

הַנֶּפֶשׁ הַהְוֹא יִשְׂרְאֵל בַּגֵּר ו . הַנָּפִשׁ

תאכלו מצות:

:האַרץ

בערב:

לקמן עא. עירובין (לקמן קה. יומא פה: סוכה מח. ב"ק יא: שבועות יג. מנחות לו: בכורות טו. בריחות ז מחורה כה ז ב) [יבמות ט. קדושין יד ב"מ לה. שבועות י. זבחים מח. [חולין עח. כרימות כב:], ג) [יעשה בהס], ד) [מחמלת], ד) [עי שבת קד.], ו) [לקמן נח.], ו) [לקמן סא.], ה) [מגילה כג. זבחים נב.ז, ט) דוכתיבז,

גליון הש"ם תום' ד"ה וכתיב כל מלאכה בסוף הדבור שר מלחנות. נ״ל מלה׳:

> הגהות מהר"י לנדא

[h] גמ' רבי יוסי אומר אינו לריך וכו'. ל"ל רבי יוסי הגלילי:

רבינו חננאל ותוב איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ מואור . מואמר מורטם ימים מאור ומשעה שנאסר באכילת חמץ (ביום) [בו ביום בערב] הוזהר לאכילת מצה, שנאמר כל מחמצת לא מארלו ורו׳ ורחיר יא יואכיר יכון, יכונב בערב תאכלו מצות וגו׳, ש"מ דבעינז השבתת ש מי דבעון השבות שאור ביום קודם חיוב אכילת מצה, וכיון דחיוב אכילת מצה ליל ט״ו הוא. נמצא חיוב השבתת מצפרא בי"ד. ופרקינן , אך חלק כדקיימא י . אכין ורקין מיעוטין. ובא וה אך וחלק יום י״ד חציו מותר וחציו אסור. רב נחמן בר יצחק רב נחמן בר יצחק אמר אך ביום הראשון, אניי אן בים ייי אפון, הראשון של יום טוב הראשון משמע, כלומר קודם יום טוב. ודייק . מהא דכתיב הראשון אדם אדם הראשון נולדת ולפני גבעות חוללת. ואקשינן עליה, אלא מעתה ולקחתם לכם ביום הראשון הכי ומי וכו׳. רבא אמר מהכא לא תשחט על חמץ דם זבחי (וגו') לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים. (ושחיטת הפסח מז התורה). וזמז שחיטת הפסח שהיא משעה ששית ולמעלה קאמר. [ועדיין חמץ קיים. וזמן שחיטת ם. יומן שוי משעה ש אימא האי תשחט על חמץ כל חד וחד כי שחיט בין שחט בשמונה שעות בין שחט בט' שעות בין שחט בי' שעות. זמן שחיטה אמר רחמנא והוא מן ו' שעות]. תניא כרבא ואליבא דר׳ ישמעאל. ר"ע אומר הרי לא יעשה, ומצינו הבערה יא כטוו, ונוב נו וובכווו שהיא אב מלאכה, לפיכך כיון שטעון שרפה אי

אפשר להשבתת שאור

ביו"ט אלא מערב יו"ט.

כלל הא איתקש כו' ואכילת מצה

משחשיכה ועל כרחך השבתת

שאור כשתחשך ואם כן לא משכחת

אך חלק דאי לאו אך איכא

להשבית השאור דכתיב שאור לא ימלא בבתיכם כי כל אוכל חמדי: ואכילם חמד לאכילם מלה. משעה שחייב לאכול מלה הזהיר שלא לאכול חמץ דכתיב כל מחמלת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו

מלות וכתיב בערב תחכלו מלות אלמא זמן אכילת מנה ואיסור חמץ דהא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ והשבתת שחור משחשיכה: אך חלק. ואכילת חמץ לאכילת מצה השבתת שאור אכין ורקין מיעוטין אלמא מקלת לאכילת חמץ דכתיב ישבעת ימים שאור היום מותר ומהלתו אסור ומעתה יש לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל מחמצת לנו לחלק חליו לאיסור וחליו להיתר. ונכרתה ואכילת חמץ לאכילת מצה דכתיב ואיכא דאמר אך הוא חץ בגימטריא בכל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם דאח"ם בט"ע גי"ף דכ"די ותופם ח' תחת אל"ף ולד"י במקום כ': תאכלו מצות (וגו') וכתיב ביה במצה יבערב תאכלו מצות ואימא לרבות ליל י"ד לביעור רחשון דמעיהרה משמע. בלחו רומיא דקראי אהדדי משמע ראשון ביום כתיב ואימא מצפרא 6אך חלק דבי במשמעות דקרא שהוא יום קודם רבי ישמעאל תנא מצינו י"ד שנקרא ראשון לכל שבעה דקרא כיון דכתיב שבעת שנאמר בראשון בארבעה עשר יום לחדש ימים מלות תאכלו אך ביום הראשון רב נחמן בר יצחק אמר ראשון דמעיקרא ראשון הודם למעשה האמר: הראשון משמע דאמר קרא יהראשון אדם תולד אלא אדם מולד. הקודם לאדם הראשון מעתה יולקחתם לכם ביום הראשון הכי נמי נולדת: הכא נמי הא כסיב. בהאי ראשון דמעיקרא משמע שאני התם דכתיב הרא גופיה שבעת ימים ודרוש נמי ראשון דומיא דשביעי: החם נמי. ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים מה גבי לולב ה׳ דהראשון למה לי: שביעי שביעי לחג אף ראשוו ראשוו לחג מרחשון ושמיני נפקח. מדכמיב בהנהו הכי נמי כתיב יאך ביום הראשון תשביתו שבתון מכלל דאינך לאו שבתון נינהו: שבעת ימים מצות תאכלו אם כן נכתוב על ענין ראשון. על ימים ההדומים קרא ראשון הראשון למה לי שמע מינה לו דהיינו חולו של מועד: לא לכתוב לכדאמרן אי הכי התם נמי הראשון למה לי רחמנה לה וי"ו. דמשמע ריבויה דתו אינטריך ה"א למיעוט: אלא. מהני שלשה ראשון דכתיב במקרא ותו התם דכתיב יביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון אימר ראשון דמעיקרא משמע קודש דפסח ומקרא קודש דסוכות שאני התם דאמר קרא וביום השמיני שבתון ומצות לולב לא תותב לרב נחמן דהני מה שמיני שמיני דחג אף ראשון ראשון דחג ראשון דכתיב בהו לאו למשמעותייהו הראשון למה לי למעומי חולו של מועד קאתו אלא שמא בעלמא הוא דנקראו חולו של מועד מראשון ושמיני נפקא ראשון וכדתנה דבי ר' ישמעהל: איצטריך סד"א הואיל דכתב רחמנא וביום בשכר ג' ראשון. שביתת הרגל דפסח השמיני יסוי"ו מוסיף על ענין ראשון דאפילו ושביתת הרגל דחג ונטילת לולב בחולו של מועד קמ"ל ולא לכתוב רחמנא שנקראו ראשונים זכו לשלשה ראשון: לא השחט על המך וגו'. ושחיטת לא וי"ו ולא ה"א ותו התם דכתיב יביום פסח זמנה מתחלת שבע שהוא בין הראשון מקרא קדש יהיה לכם ראשון הערבים שכבר נוטה חמה ללד רמעיקרא משמע אלא הני שלשה ראשון שקיעתה. והכי אמרינן בפ׳ אמר להן מיבעי ליה לכדתני דבי רבי ישמעאל דתנא הממונה (יומא כח:) ללותיה דאברהם דבי ר' ישמעאל בשכר שלשה ראשון זכו מכי משחרי כותלי דהיינו מחלות לשלשה ראשון להכרית זרעו של עשו ואילך וגמרינן מינה דשחיטת התמיד לבנין בית המקדש ולשמו של משיח להכרית מתחלת שבע וקשיא לן התם מתני׳ דתמיד נשחט בשש שעות ומחלה ו זרעו של עשו בכתיב יויצא הראשון אדמוני ומשני לן שאני כותלי בית המקדש כולו כאדרת שער ולבנין בית המקדש דלא מכווני רחבין תחתיהן מאד ולא דכתיב ייכסא כבוד מרום מראשון מקום משתחרי עד שש ומחלה: ואימא כל מקדשנו ולשמו של משיח דכתיב יוראשון חד וחד. יבער סמוך לשחיטתו מעט לציון הנה הנם רבא אמר "מהכא 12 לא תשחם ואס שהה עד תשע יבערנו בתשע: על חמץ דם זבחי לא תשחט הפסח ועדיין ומן שחיטה קחמר רחמנה. לח חלקה חמץ קיים ואימא כל חד וחד כי שחים זמן תורה לישראל לזה זמנו ולזה זמנו שחיםה אמר רחמנא תניא נמי הכי אך הואיל וקבע לו זמן ואיסורו שוה בכל לכולם זמן אחד קבע: שהיא אב ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם מלאכה. וזו הבערה שלא לצורך מערב יום מוב או אינו אלא ביום מוב עצמו היא והכתוב אסר מלאכה ביו"ט ת"ל לא תשחם על חמץ דם זבחי לא תשחם הלכך האי ראשון בארבעה עשר את הפסח ועדיין חמץ קיים דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אינו צריך קאמר: אך חלק. התיר לך הכתוב לשהותו מקצת יום ביעורו וחי יום ביעורו ביום טוב מי שרי לשהוייה

השבסם שאור לאכילם חמץ. משעה שהוהיר שלא לאכול חמץ זוה דהא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ וכו'. בפרק כל שעה (לקמן כח:) יליף ר' יהודה לחוכל חמץ מו' שעות ולמעלה שהוא בלא תעשה ור׳ שמעון פליג עליה ומהכא לא מצי למילף מידי דלא הוקשה אכילת חמץ להשבתת שאור שמשש שעות ולמעלה אלא

להשבתת שאור של שבעת ימים א וקשה לרשב"ה אמחי לה יליף כרת להשבתת שחור מדחיתקש לחכילת חמן: מוער. למעומי חולו של אתרווייהו בקאי דלולב

אינו ניטל במדינה אלא יום אחד: בדתנא דבי ר' ישמעאל. אע"ג

דכתיבי טובא גהנך ג׳ מצות כתיבי כולהו וכל הכתוב במצוה אחד חשיבי חדא ד ואין להקשות מנלן דמהני ג' ראשון דרשינן ואך ביום הראשון לכדדרשינן דילמא ההוא איכתיב להך דרשא דמסתברא דמהני דכתיבי במקרא קודש דרשי׳ כולהו להך דרשאה: לא תשחש את הפסח ועדיין חמץ קיים. הקשה רשב"א היכי יליף מהכא דחמן אסור מו׳ שעות ולמעלה והא זמן שחיטת הפסח אחר התמיד הוי ותמיד ששחטו לפני חלות פסול וא"כ זמן שחיטה לא הוי מיד אחר חלות עד כדי שהיית הקרבת תמידו וי"ל כיון דדיעבד אם שחט הפסח קודם תמיד כשר כדתנן התם י חשיב זמן שחיטה מחלות וחילך: זמן שחימה קאמר רחמנא. אע"ג לאמת הוא דלא תשחט על חמץ כל חד וחד כי שחיט דאמרינן בפרק תמיד נשחט (לקמן סג. ושם) השוחט את הפסח על החמץ עובר בלאו דמ"מ כיון דאשכחן דהוהיר על ההשבתה והוהיר שלח

דברי ר' ישמעאל. תימה לר"י דתנא דבי רבי ישמעאל נפקא ליה מקרא אחרינא ובכמה דוכתיוח פריך מר׳ ישמעאל אתנא דבי רבי ישמעאל:

לשחוט פסח על חמץ סברה הוה

שבומן שחיטה הוהיר על השבתה ח:

יי (ואומר) כל מלאכה לא תעשו.

אע"ג דכשישרף ויעשה גחלים הנאתו מותר כדאמר בפרק כל שעה (לקמן כו:) גבי ערלה בישלה על גבי גחלים דברי הכל הפת מותר וה״ה חמץ ש והא דתנן בפ׳ כל שעה (ד כא.) לא יסיק בו תנור וכירים היינו מדרבנן אור"י דסברא הוא דהרא דתשביתו מיירי בכל ענין אפילו אינו לריך לגחלתו אי נמי כיון דמתחלת הבערה אינו יכול להנות ממנו אע"ג שיהא לו הנאה ממנו אחר כך אסור' כמו נדרים ונדבות שאין קריבין בי"ט למ"ד (בינה דף יט כ.) אף על פי שיש בהן מאכל הדיוט לבסוף יא ומאן דשרי שרי מלהנות°:

לחלק

הוא לבדו יעשה לכם:

מוסף תוספות , א. דהכי כתיב קרא ״שבעת ימים שאור לא

ימצא וכו׳ כי כל אוכל מוס' שאנן. ין דאקשי מינייהו. שס. ג. ביום הראשון. עס. ד. נ״ל. ה״ק בשכר שלש מצוות שנאמרו בהן ראשון זכו לשלשה ראשון. תוס' ר״פ. ה. כיון דע״כ אית בהו תרי שהן מקרא קדש מסתברא ו. דהיינו שעה אחת כדתנן בתמיד נשחט (לקמן נח.). תוס' הרא"ש. ז. [ו]אם אין

הרי הוא אומר 6אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם 13וכתיב כל מלאכה לא י (תעשו) ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה ווזרבי יוםי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם מערב יום מוב או אינו אלא בי"ם תלמוד לומר אך חלק ואי ביום מוב עצמו מי שרי הא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ ואכילת חמץ לאכילת מצה אמר רבא

למימר ביום הראשון בין השמשות שהוא התחלת היום אבל השתא על כרחך בתוך יום ביעורו שרי ליה קרא לשהויה:

לו חמץ בכיתו כי קשחיט את פסחו אע"ג דיש חמץ בבית של חבירו אינו עובר עליו. מוס' ל"כ. ח. שלא חייבה תורה בשוחט את הפסח על החמץ אלא בשביל שהחמץ נאסר. ח" לניטו לול. מ. וא"כ) הבערת חמץ אמאי אסירא ביו"ט. סי' הר"ן. י. דתחילת ההבערה שלא לצורך יו"ט. סוס' הרא"ש, יא. משום דעיקרם לשם גבוה, דכהנים כי זכו משולחן גבוה קא זכו. שס.